

سۈرىيە مىللەتچى پارتىيىسى

ئېنىقلىما:

بۇ پارتىيە ئەرەب مىللەتچىلىكىگە چاقىرىدىغان، سۈرىيە ۋە تىنىنىڭ سۈرىيە خەلقى ياشاپ ئۆتكەن تۇپراقلار ئىكەنلىكىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ. پارتىيىنىڭ پىكىرىگە كۆرە، سۈرىيەنىڭ گۈللىنىشى ئۆز روھىنى، سىياسىي، مىللىي تارىخىنى سۈرىيە مىللىتىنىڭ ئىستەكلىرىدىن ئالغان. ئىجتىمائىي مىللەتچى پارتىيىسى نامىنى تاللىغان بۇ سىياسىي ھەرىكەت ھۆرلۈك، ۋەزىپە، تۈزۈم ۋە كۈچنى سىمۋول قىلغان تۆت باشلىق قارا بوراننى ئۆزىنىڭ لوگوسى قىلغان.

قورۇلۇشى ۋە ئاساسلىق كىشىلىرى:

◆ بۇ ئەسىرنىڭ (20 - ئەسىرنىڭ - ت) ئوتتۇزىنچى يىللىرى، تېخىمۇ ئېنىقراق قىلىپ ئېيتقاندا 1932 - يىلى لىۋان سىياسىي سەھنىسىدە بىرازىلىيىدىن قايتىپ كەلگەن ئانتون سۇئادە ئىسىملىك بىر ياش پەيدا بولۇپ، ئىجتىمائىي مىللەتچى پارتىيىسى نامى ئاستىدا مەركەزلىك، ئىنتىزامچان بىر پارتىيىنى قورۇپ چىقتى.

- لىۋاندىكى تۈرلۈك دىن ۋە تائىپىلارنىڭ مەۋجۇتلىقىنى پۇرسەت، دەپ بىلگەن بۇ پارتىيە، ھەر خىل ئېقىم ۋە مەزھەپچىلىككە قارشى كۆرەش قىلىدىغانلىقىنى دەۋا قىلغان ئاساستا مەيدانغا كەلدى. ئۆزىنىڭ كىشىلەر ئارىسىدىكى بارلىق پەرقلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، پەقەت زېمىن بىرلىكى ئاستىدا ئۆز ئارا باغلىنىشقا چاقىردى. غەرب ئەللىرى بۇ پارتىيىنى تەبرىكلىدى ۋە ئۇنىڭ قۇرال - ياراق بىلەن تەمىنلىدى.

- بۇ پارتىيەنىڭ چاقىرىقى زىيالىي ياشلارنىڭ ئاۋاز قوشۇشى بىلەن راۋاجلاندى ۋە ئۇنىڭ ئەڭ مەشھۇر كىشىسى، روھىي يېتەكچىسى ۋە نەزىرىيەچىسى ئانتون سۇئادەنىڭ رەھبەرلىكىدە تەرەققىي قىلدى. ئانتون سۇئادە لىۋان دۆلىتىنىڭ ئاساسىغا تەھدىد ئېلىپ كېلىدىغان قوراللىق ئىنقىلاب قىلىشقا ئورۇنغانلىقى تۈپەيلى 1949 - يىلى ئېتىپ ئۆلتۈرۈلدى.

◆ مەشھۇر كىشىلىرىدىن يەنە سۈرىيە ئارمىيىسىدىكى سابىق مىڭبېشى غەسسان جەدىد (نۇسەيرى)، ئېسام ئەلمۇھايىرىي، دوكتور ئابدۇللاھ سۇئادە، فايىز سايل، جورج ئابدۇلمەسسىيە ۋە ئاخىرقى رەئىسلىرىدىن ئىنئام رەئىد قاتارلىقلار ساناش مۇمكىن.

پىكىر ۋە ئېتىقادلار:

پارتىيىنىڭ پرىنسىپلىرى ئانتون سۇئادەنىڭ «مىللەتلەرنىڭ مەيدانغا كىلىشى» ناملىق كىتابىدا زىكىر قىلغان پىكىرلىرىگە مەركەزلەشكەن بولۇپ، ئۇلار:

- دىنى دۆلەتتىن ئايرىۋېتىش.

- دىنىي كىشىلەرنىڭ سىياسىي، سۆت ۋە مىللىي ئىشلارغا ئارىلىشىشىنى چەكلەش.

- ئوخشىمىغان مەزھەپ ۋە تائىپىلەر ئوتتۇرىسىدىكى توسۇقلارنى ئېلىپ تاشلاش.

- فىئۇداللىقنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، مىللىي كىرىمنى مەھسۇلاتقا قاراپ تەرتىپلەشتۈرۈش، ئىشچىلارغا ئىنساپ بىلەن مۇئامىلە قىلىش، مىللەت ۋە دۆلەتنىڭ مەنپەئەتلىرىنى ئاسراش.

- مىللەت ۋە ۋەتەننىڭ كىلەچىكىگە كاپالەتلىك قىلالايدىغان ئاكتىپچانلىقى بار مىللىي ئەسكەرلەرنى يېتىشتۈرۈپ چىقىش.

◊ بۇلاردىن باشقا پارتىيەنىڭ پىكىر، ئېتىقاد ۋە تارىخ ھەرىكىتىگە بولغان تەسەۋۋۇرلىرىنى ئىپادىلەپ بىرىدىغان خۇسۇسلارنىڭ بەزىلىرى تۆۋەندىكىلەردىن ئىبارەت:

- سۈرىيە سۈرىيەلىكلەرنىڭدۇر، سۈرىيەلىكلەر مۇكەممەل بىر مىللەتتۇر.

- فرانسوزلار ئىنگىلىزلاردىن، روسلار گىرمانلاردىن پەرقلەنگەندەك، سۈرىيەلىكلەرمۇ باشقا ئەرەب ئۈمەتلىرىنىڭ ئەۋلادلىرىدىن پەرقلىنىدۇ.

- سۈرىيە مەسىلىسى دېمەك، سۈرىيە مىللىتى ۋە سۈرىيە ۋەتىنى دېمەكتۇر.

- سۈرىيە مىللىتى يازما تارىختىن ئىلگىرىكى ئۇزۇن زامان جەرياندىن ئاپىرىدە بولغان سۈرىيە خەلقىنىڭ تارىخىدۇر.

- سۈرىيە مىللىتى يىگانە ئىجتىمائىي ھەيئەتتۇر.

- سۈرىيەنىڭ مەنپەئەتى بارلىق مەنپەئەتلەرنىڭ ئۈستىدە تۇرىدۇ.

- سۈرىيە مىللەتچىلىرى بۇددىستلىقلىرى، شاراپىلىرى، تەڭرىلىرى، ئۆرپ-ئادەت، ئەنئەنىلىرى ۋە زوقلىرى بىلەن فىنىقىيلارغا ۋەكىللىك قىلىدىغان باي ئۆتمۈشىنى، روھىي مەدىنىيىتى، ئوتتۇرا دېڭىز نامى بىلەن تونۇلغان سۈرىيە دېڭىزى ئەتراپىغا بەرپا قىلغان بىناكارلىقلىرىنى قەدىرلەيدۇ.

- كېرىنون، بىيار سەلىبىي، يۇھەننا فەمۇزەھەب، ئەفرام ئەلئۇمەرىي، دىك ئەلجىن ئەلھەمسىي، كەۋاكىبىي ۋە جىبرانغا ئوخشىغان كاتتا كىشىلىرى قالدۇرغان ئىزلارنى ئەزىزلەيدۇ.

- سىرجون ئەلكەبىير، ئەسرەھدۇن، سىنھارىيب، نەبۇزەخ نەسىر، ئاشۇر بانبال، ھانىي بەئىل... تاكى يۇسۇف ئەلئەزمەگىچە بولغان ئونتۇلماس ئۇرۇش قەھرىمانلىرىنى پەخىر بىلەن ئەسلەيدۇ. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي ئىسلامىي كىشىلەردىن چىققان بۈيۈك، مەشھۇر كىشىلەرنى ئىسىدىن چىقىرىپ قويمىشىدۇ.

- سۈرىيە تارىخىدىكى ئەڭ گۈللەنگەن دەۋر فىنىقىي دەۋرىدۇر.

- ئۇلارچە ئىسلام فەتھىلىرى ئەجنەبىيلەرنىڭ فەتھى قىلىشى ھېسابلىنىدىغان بولۇپ، فەتھىدىن كېيىنكى تارىخقا يالغۇز سۈرىيە تارىخى سۈپىتىدە مۇئامىلە قىلىدۇ. خەلىپىلىكتىن ئىلگىرى دەمەشقىتە يىگىرمە يىل تۇرغانلىقى ئۈچۈن مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ سۈرىيەلىك بولۇپ كەتكەن، ئۇمەۋىيلارنىڭ ئولۇغلىرى پەقەت سۈرىيەنىڭ ئولۇغلىرىدۇر. ئەلى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىلەن مۇئاۋىيە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئوتتۇرىسىدىكى تارتىشىش ئەمەلىيەتتە سۈرىيە مىللەتچىلىكى بىلەن ئىراق مىللەتچىلىكى ئوتتۇرىسىدىكى تارتىشىشتىن ئىبارەت، ماكان، تۇپراق ۋە ھاۋانىڭ ئىنساننى قىسقا مۇددەت ئىچىدە بىر مىللەتتىن يەنە بىر مىللەتكە، بىر تارىختىن ئىككىنچى بىر تارىخقا ئۆزگەرتىۋېتىدىغان سەھرى كۈچى بار، دەپ قارايدۇ.

- ئۇلار سۈرىيە ھەققىدە سۆزلىگەندە ھازىرقى سۈرىيە، لىۋان، ئىئوردانىيە ۋە يەلەستىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بۈيۈك سۈرىيەنى كۆزدە تۇتىدۇ.

پىكىر ۋە ئەقىدىلەرنىڭ يىلتىزلىرى:

◈ بۇ پارتىيەنىڭ تەرەپدارلىرى دىنغا قارشى بارلىق كۈچى بىلەن كۆرەش قىلىدۇ، كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى دىنىي مۇناسىۋەتنى ئىنكار قىلىدۇ. ئۇلار بۇ قاراشلىرىدا بىر قاتار پىكىر ۋە ئەقىدىلەرنى چىقىش قىلىدۇ. ئۇلارنىڭ مۇھىملىرى تۆۋەندىكىچە:

- تەئىرى ئىدىيىسىنى ئىنسان قورقونچ، ۋەھىمە ۋە خۇراپاتلىق ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدا قالغان مەزگىللىرىدە ئىختىرا قىلىنغان، دەپ بىلجىرلاش.

- ئاللاھنىڭ مەۋجۇتلۇقى، قايتىدىن تىرىلىش، ساماۋىي كىتابلارنى ۋە قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلىپ، كائىنات، ئىنسان ۋە ھاياتقا ماددى كۆز بىلەن قاراش.

- ئىسلامنىڭ قېنى سوغۇق ئىدى، ئۇنى پەقەت خەلىپىلەر ۋە فىقىھىي ئالىملىرى تەرەققىي قىلدۇرغان، دەپ بىلجىرلاش.

- دىننى دۆلەتتىن ئايرىپ تاشلاشقا چاقىرىدۇ. بۇ ئىسلام تەرىپىدىن قارا قويۇق رەت قىلىنىدىغان غەرىبچە ئىدىيىدۇر.

- دىنىي ئاساس بويىچە توپلىنىشنى تەرەققىيات يولىدىكى ئەڭ خەتەرلىك توسالغۇلارنىڭ بىرى، دەپ قارايدۇ ۋە سۈرىيە مىللەتچىلىك ئاساسىنىڭ قارىمۇ قارشىلىقلاردىن يىراق بولۇشى ئۈچۈن ئۇ خىل توپلىنىشلاردىن ۋاز كېچىشكە چاقىرىدۇ.

◊ خەلقئارالىق بىرىكىشلەر، ھەربىي ئىتتىپاقلار ۋە مىللەتلەرنىڭ بىر ئارىغا كىلىشى مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە بولۇۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، ۋەتەن بىلەن مۇناسىۋەتلىك قاراشلىرىنىڭ تارلىقى سەۋەبىدىن بۈيۈك ئىسلام دۇنياسى خەرىتىسىنى كىچىك بىر دۇنيا ھالىتىگە كەلتۈرۈپ قويۇشقا ئورۇنماقتا.

- يەككە - يىگانىلىققا ئېلىپ بارىدىغان بۇ خىل قاراش غەرب مۇستەملىكىچىلىرىنىڭ مەنپەئەتكە خىزمەت قىلىدۇ، بۈيۈك ئىسلام ۋەتىنىنى پارچىلاش ۋە ئىسرائىلىيەنى ئوراپ تۇرغان كۈچلەرنى ھاسىرىتىشتا يەھۇدىي قىساسچىلىرىنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ.

- ئەخلاقىي قىممەتلەرنى چىرىتىشكە چاقىرىدۇ. بۇنىڭ سەۋەبى پەقەت ياش قىز - ئوغۇللارنى قىزىقتۇرۇپ، ھاراق - شاراپ قايناپ تۇرغان سورۇنلاردا ئۆزلىرىگە قېتىلىشى ئۈچۈن شارائىت ھازىرلاش، زىنا - پاهىشىگە يول ئېچىشتىن ئىبارەت.

تارقىلىشى ۋە تەسىر دائىرىسى:

◊ لىۋانى مەركەز قىلغان بۇ پارتىيەنىڭ سۈرىيەدىمۇ ئەگەشكۈچىلىرى بار. ئەمما بۇلارنىڭ پىكرى ئۆزىدىن كۈچلۈكرەك نۇپۇزغا ئىگە ئەرەب مىللەتچىلىك ئىدىيىسى بىلەن تىپىشىپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئوخشىمىغان ھۆكۈمدارلارنىڭ بېسىمىغا دۇچ كەلگەن. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، لىۋاندا ئۆزىگە «ئىجتىمائىي مىللەتچى پارتىيىسى» دېگەن يېڭى نامنى قويۇپ ئاشكارا پائالىيەت قىلىشنى داۋاملاشتۇرۇپ كەلگەن.

◊ ئانتون سۇئادە ئۆزىنىڭ «مىللەتنىڭ مەيدانغا كېلىشى» ناملىق كىتابىدا سۈرىيە مىللەتچىلىكىنىڭ دائىرىسىنى بەلگۈلەپ، ئۇنىڭ باشقا جوغراپىيەلەردىن پەرقلىق ئىكەنلىكىنى، شىمالدا تۇرۇس تاغلىرىدىن باشلانغان بۇ ئىقلىم جەنۇبتا سۈۋەيس قانىلىغىچە سۈزىلىدىغانلىقى، غەربتە سىنا يېرىم ئارىلى، ئەقەبە قولتۇقى ۋە سۈرىيە دېڭىزىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغانلىقى، شەرقتە سەھراغىچە سۈزۈلگەن بۇ جوغراپىيەنىڭ دەجلە بىلەن ئۇچىرىشىدىغانلىقىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ. بۇ پارتىيە ھازىر كەڭ كۆلەمدە چۆكۈش ھالىتىدە تۇرىۋاتىدۇ.

يۇقىرىقىلاردىن شۇ نەرسە ئايدىڭلىشىدۇكى: سۈرىيە مىللەتچىلىك چاقىرىقى بىرلەشتۈرۈشنى قويۇپ پارچىلاشقا تىرىشىدىغان، ئايرىمچىلىق تەرەپدارى بىر چاقىرىقتۇر. خەلقئارا سەۋىيىدە بىرلىشىش جانلىنىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، مىللەتچىلىك جاھىللىققا چاقىرىدىغان بۇ پارتىيەنىڭ ئەزالىرى خىيالىدىن ئايرىدە بولغان بىر دائىرىنىڭ، تۇيغۇلارنى ھەرىكەتلەندۈرۈشتىن ئاجىز، ئۆتمۈشكە ئائىت ئامىللارنىڭ ئىچىدە ياشايدۇ. ئۇلار زېمىنىنى ئەڭ كۈچلۈك باغلىغۇچى ئامىل، دەپ ھېسابلايدۇ. ئۇلارنىڭ نەزىرىيىسى دىنىي دۆلەتتىن ئايرىپ تاشلاشقا چاقىرىدۇ.

ته تراپلق مه لومات ئوچون پايدىلنىش مه نبللىرى:

- ئانتون سۇئاده: نشوء الأمم.
- ئانتون سۇئاده: المحاضرات العشر في الندوة الثقافية.
- ئانتون سۇئاده: تعاليم وشروح في العقيدة القومية والاجتماعية.
- ئانتون سۇئاده: الإسلام في رسالتيه المسيحية والمحمدية.
- د. مؤسته فا سبائبي ماقاللىرى: في جريدة الشهاب الدمشقية، 1955م.
- ساتسۇ ئه لهه سريي: العروبة بين دعائها ومعارضها.
- فه تهبي يه كهن: حركات ومذاهب في ميزان الإسلام.
- فيليب هه تتا: لبنان في التاريخ.